Lapin hyvinvointialueen kuuleminen

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025
Teema: hyvinvointialueiden rahoitus sekä palvelujen saatavuus

Valtiovarainvaliokunta
Kunta- ja hyvinvointialuejaosto

22.10.2024

Miia Palo
Terveysjohtaja
Lapin hyvinvointialue


lapha.fi
Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaijeemkuõvlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd
Missio
Turvallinen kumppani koko elämän.
Visio
Lapissa elämme hyvää ja turvallista elämää.
Meillä ihmiset ja palvelut kohtaavat
oikeissa paikoissa oikeaan aikaan.
Arvot
Yhdenvertainen
Vastuullinen
Luotettava
Inhimillinen
Strategiset painopisteet
Asiakaskokemus
Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme sekä tuemme oman hyvinvoinnin edistämiseen.
Henkilöstökokemus
Olemme oman työmme arvostettuja kehittäjiä. Arvostava johtaminen, työn vaativuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa.
Vaikuttavuus
Edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi ja terveyseroja. Panostamme toiminnassamme vaikuttavuuteen, hyvään laatuun, kustannustehokkuuteen ja kumppanuuteen.
Talouden tasapaino
Hallitsemme kustannuskehitystä vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti.
Hyvä johtaminen
Takaamme arjessa onnistumisen hyvällä johtamisella.

Hyvinvointialueiden rahoituksen taso ei vastaa velvoitteita ja talousarvioesityksen mukaan epäsuhta rahoituksen ja tehtävien kesken osin pahenee vuonna 2025

- Hyvinvointialueille siirtyi velvoitteita ja kustannuksia enemmän kuin rahoitusta.
- 1,6, mrd kasvusta huolimatta rahoitus on edelleen riittämätön alkuvuosien alijäämän kattamiseen. Hyvinvointialueet joutuvat rikkomaan alijäämän kattamisvelvollisuutta lakisääteisen palvelujen järjestämisvastuun toteuttamiseksi
- Hyvinvointialueiden tuotantokustannusten nousu on ylittää hyvin todennäköisesti hyvinvointialueindeksin 3%, palkkakehitys jo tehdyillä ratkaisuilla noin 5% ja sopimuskausi päättymässä
- Rahoituksen vähentäminen mm. henkilöstömitoituksen, asiakasmaksujen ja hoitotakuun muutosten perusteella ei vähennä hyvinvointialueiden kustannuksia yhtä paljon eikä yhtä nopeasti kuin rahoitusta leikataan

Taloutta kyetään sopeuttamaan mutta ei lainsäädännön edellyttämässä tahdissa palvelujen vaarantumatta

- Lapin hyvinvointialueen talouden sopeuttamisen kärjet: 1. palvelurakenteen keventäminen, 2. terveydenhuollon integraatio ja hoitoketjut, 3. palvelun järjestämistavan valinta, 4. palveluiden verkosto, tilat ja digitalisaatio, 4. henkilöstö ja organisaatio, 5. hankinnat, sopimukset ja logistiikka sekä 7. muu toiminnan kehittäminen ja sopeuttaminen

- Lapissa talouskehyksen tavoitteena on alijäämien kattaminen vuoden 2028 loppuun mennessä.

- Nopeampi aikataulu vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:issä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen.

- Talouden sopeuttaminen vaatii rakenteellisia muutoksia ja toiminnallisia uudistuksia, joiden toteuttaminen vaatii aikaa ja hyödyt realisoituvat ja vaikutukset näkyvät viiveellä; usein vaikutukset ovat kustannuskasvua hillitseviä.

Pienten asiointialueiden malli
nykytila

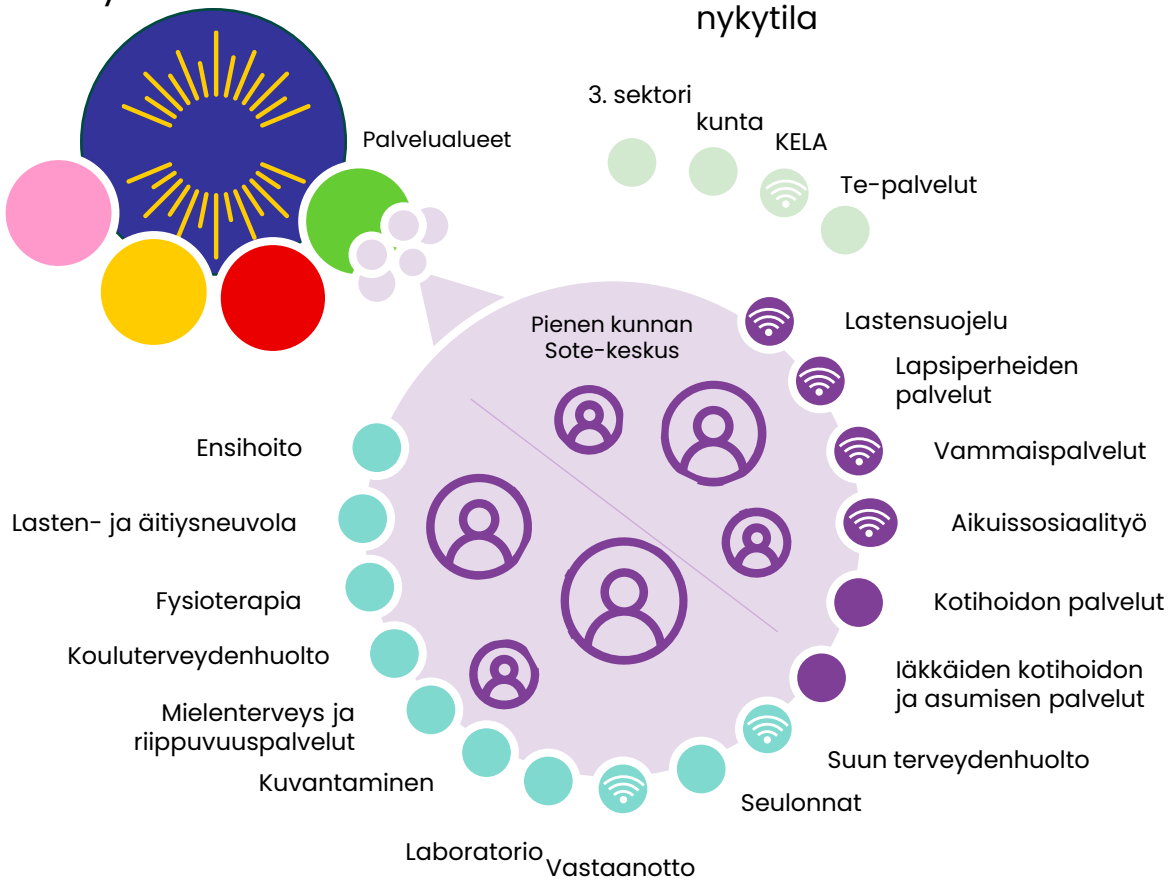

Johtaminen
-toimintaa ei johdeta kokonaisuutena paikallistasolla
- johtaminen vastuualueittain
- johtoryhmäkokoukset eivät palvele paikallisen toiminnan organisointia
- tiedonkulussa haasteita paikallisella tasolla
- henkilöstöresurssit johdetaan vastuualueittain

Osaaminen
-osaaminen keskittyy yksittäisille työntekijöille
- monialainen yhteistyö vähentynyt
- rakenne ei tue monialaista yhteistyötä
- työkuvan kaventuminen -> ammatillisen osaamisen kaventuminen

Sisältää etäpalvelua

Siirtymätasaus rokottaa Lapin rahoitusta, toimintojen harmonisointi lisää kustannuksia pirstalealueella alkuvuosina

- Lapin hyvinvointialueen alijäämästä on n. 60 % kertynyt siirtymätasauksesta
- Lapissa kunnat ovat käyttäneet vähemmän rahaa kuin on hyvinvointialueen laskennallinen rahoitus. Taustalla on puutteita palveluissa ja palveluja on jouduttu hyvinvointialueen aikana saattamaan lakisääteiselle tasolle.
- Mikäli Lapin hyvinvointialue olisi saanut laskennallisen valtionrahoituksen täysimääräisenä, alijäämä vuodelta 2023 olisi noin 202 €/asukas eli alle hyvinvointialueiden keskiarvon, joka oli 240 €/asukas.
- Lapin hyvinvointialueen alijäämästä on n. 60 % kertynyt siirtymätasauksesta, joka leikkaa Lapin hyvinvointialueen rahoitusta seuraavasti:

vuosi 2023	54,7 M€	310 €/asukas	61 % alijäämästä
vuosi 2024	52,9 M€	300 €/asukas	59 % alijäämäennusteesta
vuosi 2025	49,4 M€	280 €/asukas	
vuosi 2026	44,4 M€	252 €/asukas	
vuosi 2027	39,1 M€	221 €/asukas	
vuosi 2028	28,5 M€	161 €/asukas	

Hoitotakuun pidennys heikentää perusterveydenhuoltoa, palvelujen yhdenvertaisuutta ja hyvinvointialueiden rahoitustilannetta

- Perusterveydenhuollon vahvistaminen on ollut keskeinen tavoite hyvinvointialueuudistuksessa ja myös Lapin hyvinvointialueella sekä nykyisessä hallitusohjelmassa
- hoitotakuun pidentäminen 3 kuukauteen ja tähän liittyvä rahoituksen vähentäminen heikentää perusterveydenhuoltoa ja aiheuttaa ylimääräisen perusteettoman sopeuttamisvaateen jo alkujaan käynnistysvuosien riittämättömän rahoituksen aiheuttaman sopeuttamistarpeen lisäksi.
- Leikkaus kohdistuu lisäksi heikoimmassa asemassa oleviin kansalaisiin
- Julkisen perusterveydenhuollon heikentäminen lisää hyvinvointi- ja terveyseroja.

Ostopalvelujen tilannekuva Lapissa

- Kustannuksia hallitaan järjestämis- ja tuotantotapojen valinnalla
  - Oma tuotanto 66%, ostopalvelut 28% , palveluseteli 3%, avustukset 3%
- Riittävä oma palvelutuotanto lakisääteinen – edellyttää investointikykyä
- Olemassa olevien hankintojen tarkastelu, kilpailutukset
  - Hankintapalvelujen resurssit pullonkaula
- Henkilöstövuokrauksen vähentäminen
- Palveluhankinnat yhteensä 444 m€ 40% hva menobudjetista 2024, sis oman tuotannon alihankinta
- Ostopalvelujen kustannuskehitys on ylittänyt ennakoidun, taustalla hintakehitys ja palvelutarpeet – sopeuttamistavoite 20 m€

Kustannusten jakautuminen perus- ja erityistasolle

THL arviointiraportissa kuvataan kustannuskehitystä terveyspalvelujen osalta 2017 - 2023 Lapissa seuraavasti:

"Perusterveydenhuollon avohoidon reaaliset nettokäyttökustannukset ovat kasvaneet muuta maata maltillisemmin (11 %, koko maa 15 %). Perusterveydenhuollon avo- ja vuodeosastohoidon asukaskohtaiset kustannukset olivat vuonna 2023 kolmanneksen yli maan keskitason. Palvelutarpeeseen suhteutetut kustannukset olivat myös viidenneksen yli maan keskitason. Kustannuksiin ovat vaikuttaneet vuokratyövoiman käyttö sekä väestömäärään nähden liian suuret vuodeosastopaikkojen määrä ja käyttökustannukset.

Erikoissairaanhoidon reaaliset nettokäyttökustannukset ovat laskeneet vuodesta 2019 viisi prosenttia.

THL arviointiraportista kuvio tarvevakioiduista kustannuksista (julkiaistaan viikolla 44)

Kuvio 9. Tarvevakioidut kustannukset palvelukokonaisuuksittain vuonna 2023

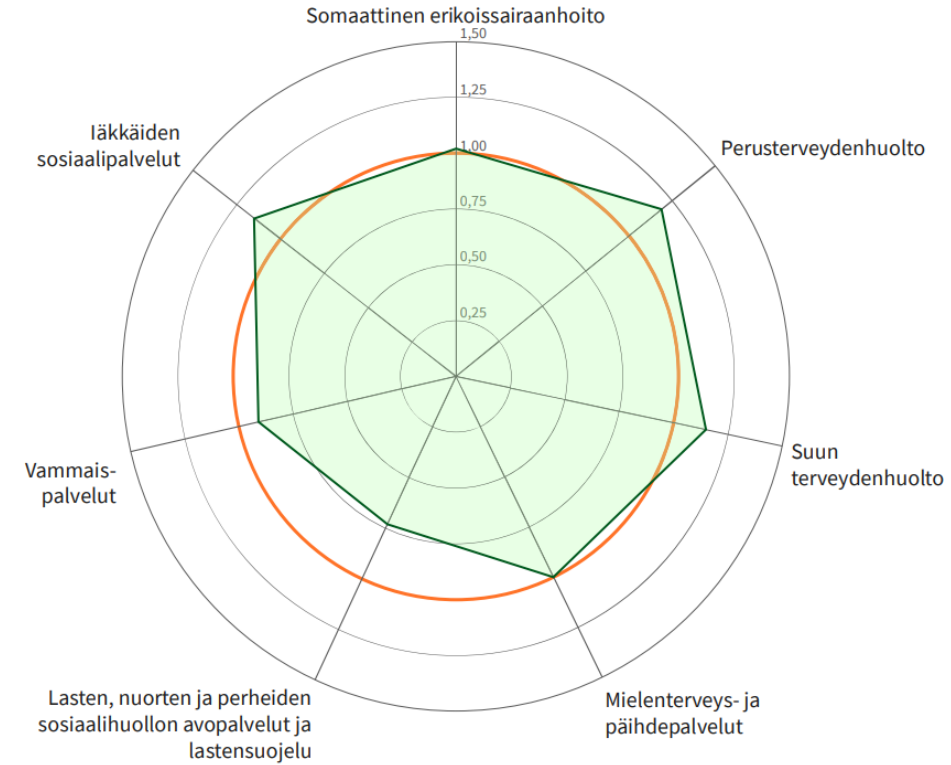

Hoitoonpääsy erikoissairaanhoidossa

- riittääkö Pohjoisen YTA_n kapasiteetti, jos kaksi sairaalaa poistuu
- Laphan mahdollisuudet vähenisivät sairaalaverkkolain myötä

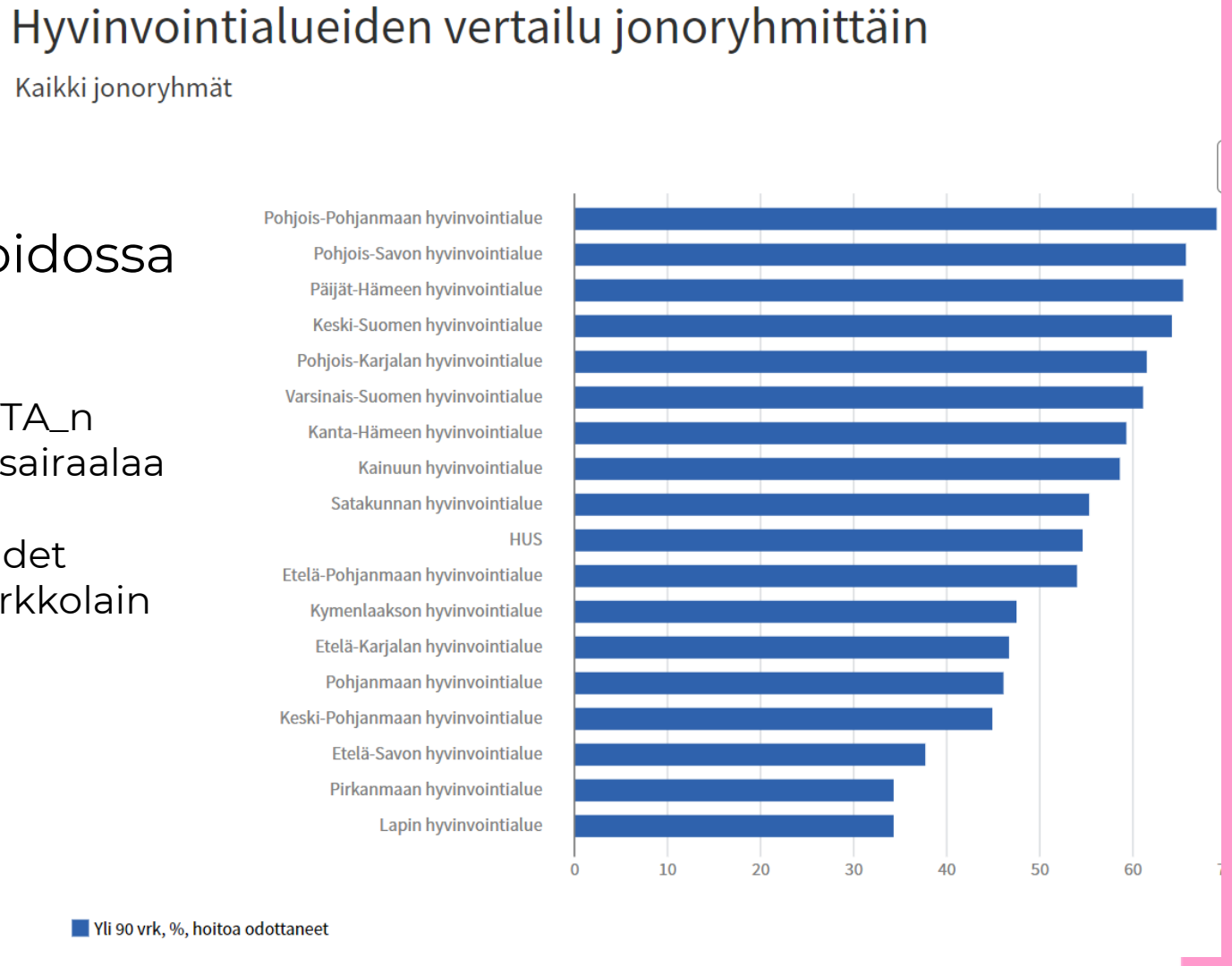

Tietoon perustuva johtaminen - Sairaalaverkkosäädännän vaikutukset talouteen

Länsi-Pohjan keskussairaala:

Kustannussäästö 5,5 miljoonaa euroa

Lapin keskussairaala ja ensihoito:

Lisäkustannukset -5,5 miljoonaa euroa

- henkilöstömäärän kasvu n 30 htp
- ensihoidon kuljetuskustannukset
- uuden vuodeosaston kustannukset
- muut kuljetuksen lisäkustannukset

Lisäkustannuksia ja kustannusriskejä:

Hyvinvointialueiden rahoituksen väheneminen, -1,1 m€
Valinnanvapauskustannukset -2 – x m€
investointitarpeet, muutoksen toimeenpano, työn hinnan kasvu, Kelakustannukset

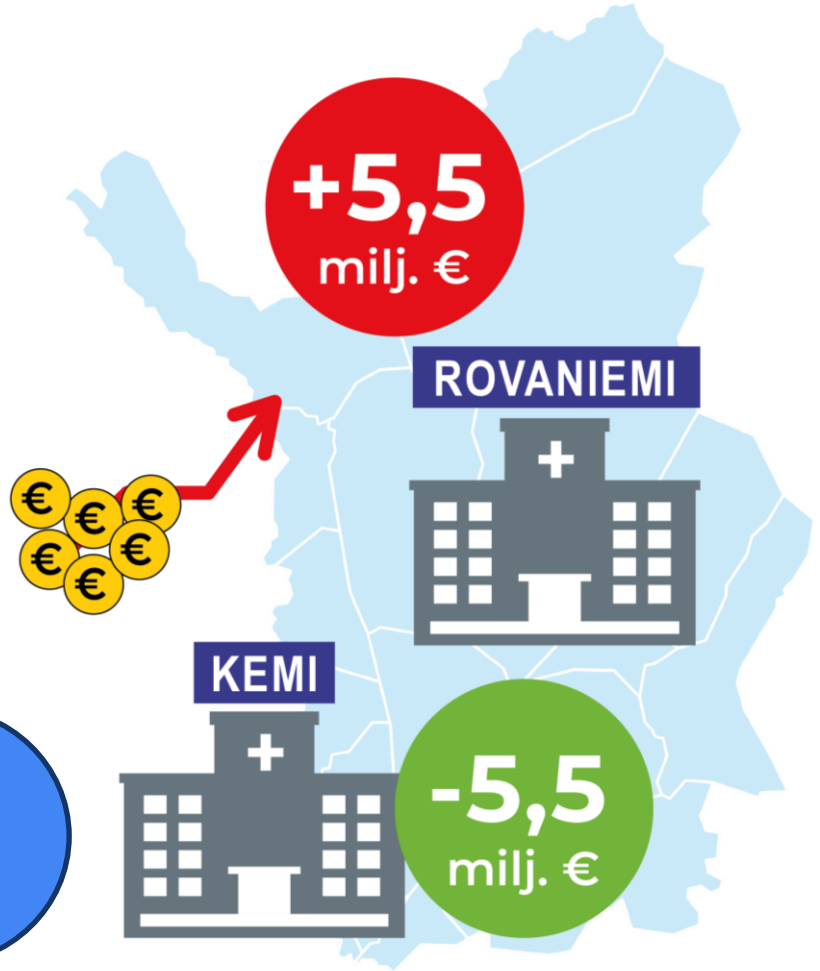

Esitetty sairaalaverkkosääntely vaikeuttaa talouden sopeuttamista, heikentää lappilaisten palveluja ja vaikeuttaa työvoiman saatavuutta

- Vuodessa noin 1900 kirurgista toimenpidettä Lapin keskussairaalaan
- Vuodessa noin 1000 päiväkirurgista toimenpidettä Länsi-Pohjan keskussairaalaan
- Ensihoidon ja muiden kuljetusten lisäkustannukset 3 m€ 300 000 euroa
- Kelan matkakorvaukset kasvavat
- Henkilöstöä tarvitaan noin 30 htp enemmän
- Investointitarve Rovaniemelle tiloihin

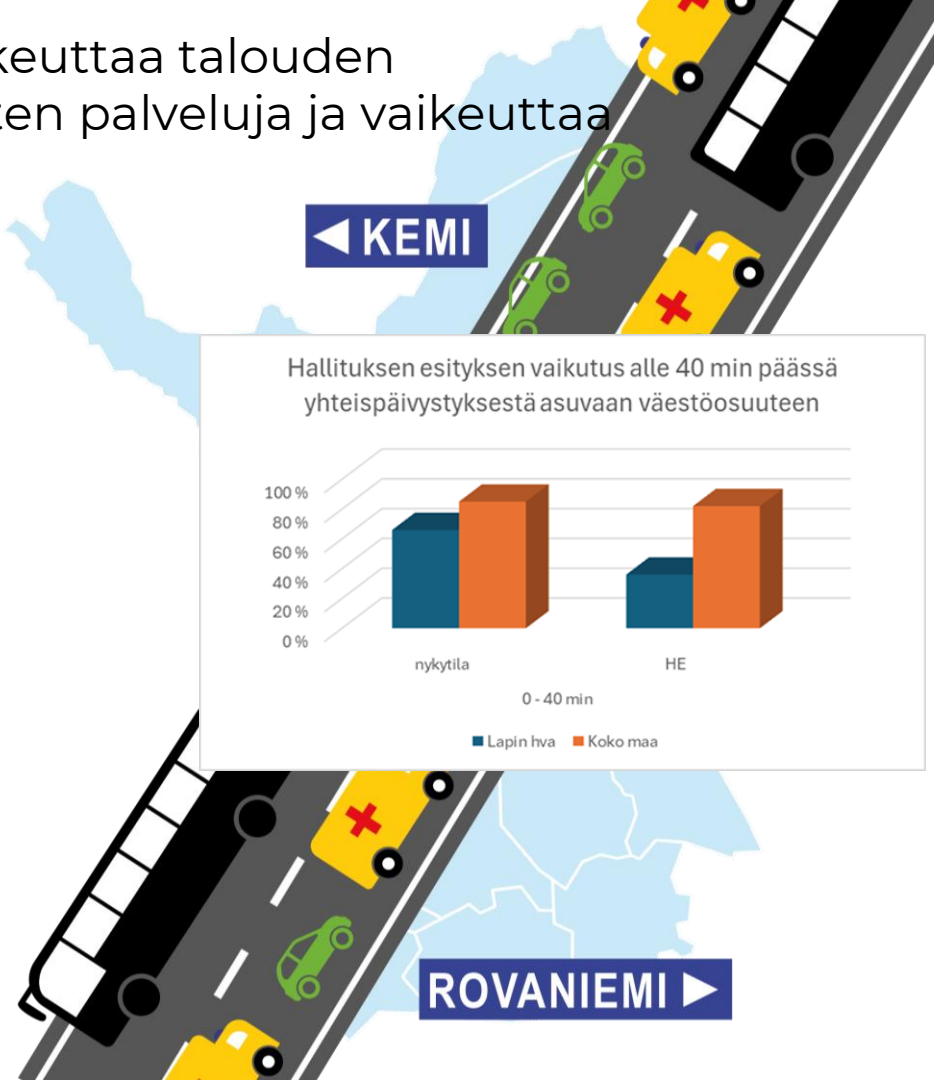

Hallituksen esitys (sairaalaverkko)

- 1.10.2025 alkaen Kemissä enintään rajattu erikoissairaanhoidon päivystys
- Kemissä pelkästään päiväkirurgisia toimenpiteitä, ei ympärivuorokautista leikkaussalivalmiutta edellyttäviä toimenpiteitä
- Ei esim. tekonivelleikkauksia, selkä-leikkauksia eikä kaikkia päivystyksellisiä leikkauksia
- Kaikki päivystyksellinen kirurgia, raskas kirurgia sekä lyhytkirurginen hoito ja näihin liittyvä osastohoito siirtyisi Rovaniemen sairaalaan

Lapin hyvinvointialueen päätös 22.4.2024 ja aluehallituksen esitys 16.10.2022

- Kemissä on perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystys ja ympärivuorokautinen leikkaussalivalmius.
- Synnytykset keskitetään Lapin keskussairaalaan ja lastentautien päivystys ja erikoisalan sairaalahoito lakkaa 1.1.2025. Naistentautien ja ortopedian viikonloppupäivystys lakkaa 1.1.2025
- Vuonna 2026 Lapissa yksi sairaalapalvelujen kokonaisuus, joka toimii Kemin ja Rovaniemen toimipisteissä, yksi hoitojono
- Erityisosaamista vaativia ja määriltään pieniä toimenpiteitä keskitetään sairaalakohtaisesti
- Suunniteltua ja määriltään suuria leikkaus-toimenpiteitä jatketaan molemmissa toimipisteissä, palveluita voidaan myydä muille

Yhteenvetoa Lapista

- Rahoitus ja tehtävät eivät ole tasapainossa – valtion talousarvioesitys vaikeuttaa tilannetta, tähän tarvitaan korjausta
  - Normien purku ei vähennä kustannuksia yhtä paljon kuin rahoitus vähenee
  - Hyvinvointialueindeksi ei riitä kattamaan työn ja palvelujen hinnan nousua 2025
  - Siirtymätasaus leikkaa Lapin hyvinvointialueen mahdollisuuden kattaa alijäämät säädetysti
- Sairaalaverkkoesityksen vaikutukset negatiiviset talouteen, toimintaan ja henkilöstön saatavuuteen Lapissa
- Palvelujen saatavuus on kehittynyt hyvään suuntaan samalla kun taloutta on sopeutettu
- Talouden tasapainottaminen etenee Lapin hyvinvointialueella monin keinoin – punnintaa ei normien ja perusoikeuksien suhteen tarvitaan, realistinen tavoiteaika alijäämien kattamiseen 2028



Kiitos!

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaljeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Kuva: Lapin materiaalipankki | Aurora Powertrains